

**การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม “การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print”
สำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน
ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี**

แพรวพรรณ พุกพันธ์¹, สุชามาศ อัมรินทร์², ภัทธิญา ดิกจินา³ และกนกวรรณ จิตรา⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco Print) สำหรับเด็กและเยาวชนของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรดังกล่าว โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของชุมชน (2) การพัฒนาหลักสูตร และ (3) การทดลองใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า (1) ชั้นพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรมีหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 หน่วย ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยใช้กิจกรรมเวิร์กช็อปแบบลงมือปฏิบัติจริงเป็นหลัก ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมและสามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลายบริบท และ (2) ชั้นการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) เพิ่มขึ้น แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือในการทำงาน ความตระหนักรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม เกิดความภาคภูมิใจในผลงาน และมีความกระตือรือร้นที่จะเผยแพร่ผลงานและองค์ความรู้สู่ครอบครัวและชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรนี้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้จริง และส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ, Eco Print, การพัฒนาหลักสูตร, การฝึกอบรม, เด็กและเยาวชน

¹ นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ, ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก, Email: 1232smile@gmail.com

² นักทรัพยากรบุคคล, ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก, Email: capsutamas@gmail.com

³ นักทรัพยากรบุคคล, ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก, Email: pattiya0201@gmail.com

⁴ นักทรัพยากรบุคคล, ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก, Email: Kafanes262@gmail.com

"Development of a Training Curriculum on Eco-Print Natural Dye Fabric for Children and Youth of the Ban Phonphiman Handicraft, Rangsit Subdistrict, Thanyaburi District, Pathum Thani Province."

Praewpan Pugpan, Sutamas Amarin, Pattiya Tikjina, Kanokwan jitar

Abstract

This research aimed to develop a training curriculum on natural fabric printing (Eco Print) for children and youth in the Ban Phonphiman Handicraft Group, Rangsit Subdistrict, Thanyaburi District, Pathum Thani Province, and to examine the results of implementing the curriculum. The study adopted Participatory Action Research (PAR) and qualitative data collection methods, conducted in three phases: (1) community needs and background assessment, (2) curriculum development, and (3) curriculum implementation. The findings revealed that (1) in the curriculum development phase, the final curriculum consisted of five learning units covering knowledge, skills, and attitudes. The curriculum emphasized hands-on workshop activities. Experts assessed the curriculum as appropriate and adaptable across various contexts. (2) In the implementation phase, learners demonstrated increased knowledge and understanding of Eco Print techniques, as well as creativity, teamwork, environmental awareness, and pride in their work. They showed enthusiasm to share their work and knowledge with family and community members. The results indicate that the curriculum effectively promotes experiential learning and fosters sustainable preservation of local wisdom.

Keywords: Eco-Print, natural dye fabric, curriculum development, training, children and youth

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ในปัจจุบัน แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการลดการใช้สารเคมีในชีวิตประจำวัน ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นหนึ่งในแหล่งกำเนิดมลพิษที่สำคัญจากการใช้สารเคมีและสีสังเคราะห์ (Fletcher, 2023) ส่งผลให้เกิดแนวคิด “แฟชั่นยั่งยืน” (Sustainable Fashion) และการพัฒนากระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หนึ่งในเทคนิคที่ได้รับความนิยมมากขึ้นคือ “Eco Print” ซึ่งเป็นการพิมพ์ลวดลายลงบนผืนผ้าด้วยวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบไม้และดอกไม้ โดยไม่ใช้สารเคมี (Barnard, 2024; Martin, 2024) ซึ่ง Eco Print ไม่เพียงแต่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ยังเชื่อมโยงกับการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งกำลังถูกลดทอนลงท่ามกลางกระแสความเป็นเมือง (Urbanization) ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ห่างเหินจากรากทางวัฒนธรรม (จิรวัดน์ ภูงาม และคณะ, 2566) การปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญ เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถสืบสานและพัฒนาองค์ความรู้เหล่านี้ได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

กลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านจัดสรร ในตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เกิดจากการรวมตัวของคนในชุมชนเมือง และลงทะเบียนเป็นกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP ได้ส่งเสริมการสร้างอาชีพ สืบสานภูมิปัญญา และผลิตสินค้าท้องถิ่น เช่น ผ้ามัดย้อม กระเป่าสาน และผลิตภัณฑ์จากการพิมพ์ผ้าด้วยสีธรรมชาติ (Eco Print) เป็นชุมชนเมืองที่มีความพยายามในการรวมกลุ่มคนในพื้นที่ เพื่อสร้างอาชีพเสริมและกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตของชุมชนเมืองยุคใหม่ ได้ริเริ่มนำเทคนิคการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco Print) มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้วยความเชื่อว่าเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงผู้คนกับธรรมชาติ ช่วยสร้างความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม และตอบสนองต่อกระแส “แฟชั่นที่เป็นมิตรต่อโลก” ซึ่งกำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในสังคมเมือง แม้ชุมชนเมืองจะมีข้อจำกัดด้านพื้นที่และทรัพยากร แต่การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ได้สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนเมืองเองก็สามารถพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการทำ Eco Print ยังจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้ใหญ่ ขณะที่กลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการสืบสานและต่อยอดภูมิปัญญา กลับยังไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม และยังขาดโอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้ดังกล่าวผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ และกลุ่มยังไม่มีหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน ทั้งที่เด็กและเยาวชนเหล่านี้คือผู้ที่สามารถนำภูมิปัญญาไปต่อยอดในอนาคต

กรมการพัฒนาชุมชน (2564) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนบนฐานของ “ทุนชุมชน” ซึ่งรวมถึงทุนมนุษย์ ทุนวัฒนธรรม และทุนสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อีกทั้ง กรมการพัฒนาชุมชนได้มอบหมายให้ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก มีหน้าที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่การให้บริการตามที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดเกี่ยวกับงานวิจัยและพัฒนา การพัฒนาหลักสูตรสาธารณะ และการให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาชุมชน งานฝึกอบรมและให้บริการการฝึกอบรม การตรวจติดตามการปฏิบัติราชการกรม งานสนับสนุนการจัดการความรู้ งานพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการเฉพาะทางและปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) สำหรับสำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์ บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีคุณค่าทั้งในเชิงวิชาการและการพัฒนาชุมชน โดยจะช่วยให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ เกิดการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชน สร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนเมืองจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกช่วงวัย โดยใช้กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นสื่อกลาง ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย และสร้างพื้นที่ให้เยาวชนในชุมชนได้แสดงศักยภาพ และมีบทบาท

ในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน รวมถึงเป็นการสร้างทักษะอาชีพ และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กและเยาวชน ผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมานที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print สำหรับเด็กและเยาวชนของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print สำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการฝึกอบรม

การฝึกอบรม (Training) เป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งเน้นให้บุคคลมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานหรือดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการฝึกอบรมที่มีประสิทธิผลจะต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของผู้รับการฝึกอบรม ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และดำเนินการภายใต้กระบวนการที่มีระบบ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน (2562) ให้ความหมายของ “การฝึกอบรม” ว่า “กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของบุคคล ให้สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม” ซึ่งสะท้อนถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเฉพาะในด้านอาชีพและชีวิตประจำวัน รวมถึงสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

จากแนวคิดข้างต้น การฝึกอบรมจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงในบริบทของสถานประกอบการเท่านั้น แต่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนากลุ่มเป้าหมายในชุมชน เช่น เด็ก เยาวชน และกลุ่มอาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งหากออกแบบอย่างเหมาะสม จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรทาบ (Hilden Taba)

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ ฮิลดา ทาบ (Hilda Taba) เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวงการศึกษามาก โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีระบบและเป็นรูปธรรม โดยการพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มต้นจากผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง เช่น ครู ผู้ฝึกสอน หรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในภาคสนาม มากกว่าการถูกกำหนดจากผู้บริหารส่วนกลางเพียงฝ่ายเดียว และได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบ “ล่างขึ้นบน” (Bottom-Up Approach) โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและบริบทของสังคมอย่างลึกซึ้ง (Taba, 1962) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรจำนวน 7 ขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ได้แก่

1. การวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน (Diagnosis of Needs) ซึ่งเป็นการเริ่มต้นจากการสำรวจปัญหาและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (Formulation of Objectives) ที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ
3. การเลือกเนื้อหา (Selection of Content) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย
4. การจัดลำดับเนื้อหา (Organization of Content) อย่างเป็นระบบจากง่ายไปยาก หรือจากพื้นฐานไปสู่ความซับซ้อน

5. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ

6. การจัดลำดับประสบการณ์ (Organization of Learning Experiences) เพื่อให้การเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. การประเมินผล (Evaluation) ซึ่งครอบคลุมการประเมินทั้งด้านกระบวนการและผลลัพธ์ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

จากแนวคิดข้างต้น มีความเหมาะสมกับการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมในบริบทเฉพาะ โดยเฉพาะหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติจริง การมีส่วนร่วมของชุมชน และการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเหมาะสมกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม “การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print” สำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการจากนักวิจัยชุมชน โดยใช้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของ Taba (1962) และแบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระยะ อธิบายวิธีการวิจัยได้ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านพรพิมานและกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน คลองห้า ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ “Eco print”

1. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และจำแนกตามลักษณะการให้ข้อมูล จำนวน 20 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน บริบทของชุมชนและกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมานและข้อมูลความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนภาควิชาการ ตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอธัญบุรี จำนวน 15 คน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลความต้องการในการฝึกอบรม ได้แก่ เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านพรพิมานที่มีอายุระหว่าง 10-15 ปี จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้ประเด็นการสนทนาเพื่อสำรวจความต้องการ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ใช้หลักสูตรของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมานและภาคีเครือข่าย และกลุ่มที่ 2 กลุ่มเป้าหมายของหลักสูตรการฝึกอบรม และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญ ในสาขาที่เกี่ยวข้อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยประสานขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและด้านการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ “Eco print” อีกทั้งประสานพื้นที่เป้าหมายการวิจัยและผู้ให้ข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านพรพิมาน คลองห้า ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน และความต้องการเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม (Training need) การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ “Eco print” ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสนทนากลุ่ม ซึ่งการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยแยกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้ใช้หลักสูตรของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมานและภาคีเครือข่าย และกลุ่มที่ 2 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ “Eco print” ได้แก่ เด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 10-15 ปี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) โดยสรุปประเด็นสำคัญ นำเสนอผลการศึกษาเป็นความเรียงแบบเชิงพรรณนา

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print สำหรับสำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ในระยะนี้เป็นการจัดทำร่างและการประเมินความเหมาะสมหลักสูตร โดยเป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยมาออกแบบและจัดทำร่างหลักสูตรการฝึกอบรม “การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print” สำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยใช้แนวคิดองค์ประกอบหลักสูตรของทาบา (Hilden Taba, 1969; ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ. 2566) และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตร เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงก่อนทดลองใช้หลักสูตร

1. กลุ่มเป้าหมาย

ในระยะที่ 2 ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) คณะกรรมการกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน จำนวน 5 คน และ (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และผู้เชี่ยวชาญด้านการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ “Eco print” จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

2.1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document Study) ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุระหว่าง 10-15 ปี และข้อมูลความต้องการของชุมชนจากการสนทนากลุ่มในระยะที่ 1

2.2 แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากเอกสาร (Document Study) ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมและการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน ช่วงอายุระหว่าง 10-15 ปี และข้อมูลความต้องการของชุมชนจากการสนทนากลุ่มในระยะที่ 1

3.2 ผู้วิจัยจัดทำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นคณะที่ปรึกษาการพัฒนาและประเมินหลักสูตรการฝึกอบรม และจัดส่งเอกสารโครงการวิจัย ร่างหลักสูตรและแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรไปยังผู้เชี่ยวชาญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) สรุปประเด็นต่าง ๆ และจัดจำแนกข้อมูลประเด็นหลักและประเด็นย่อย และนำเสนอผลการศึกษาแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print สำหรับสำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยนำหลักสูตรที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ไปดำเนินการฝึกอบรม

1. กลุ่มเป้าหมาย

ในระยะที่ 3 ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน โดยจำแนกตามลักษณะการให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ใช้หลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย ประธาน คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 2 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมของหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ เด็กและเยาวชน ช่วงอายุระหว่าง 10-15 ปี จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

2.1 หลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print” สำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้ประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึก และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ความรู้ความเข้าใจต่อเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ ความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรม และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรง (Validity)

2.3 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยใช้แบบบันทึกภาคสนาม (Field Not) ในการเก็บข้อมูล โดยการสังเกตพฤติกรรมผู้เข้าอบรมในระหว่างการฝึกอบรม และผู้วิจัยบันทึกผลที่ได้จากการสังเกต และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบบันทึกภาคสนาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์พื้นที่เป้าหมายการวิจัยและผู้ให้ข้อมูล เพื่อเข้าร่วมการทดลองใช้หลักสูตรที่ดำเนินการพัฒนาในระยะที่ 2 ด้วยการจัดฝึกอบรมโดยผู้ใช้หลักสูตร ใช้ระยะเวลา 1 วัน และในระหว่างการดำเนินการฝึกอบรม ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบบันทึกภาคสนาม เป็นเครื่องมือในการสังเกตพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรม ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มกับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม และสนทนากลุ่มกับ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกภาคสนามและการสนทนากลุ่มมาดำเนินการ ถอดความ และจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) เพื่อหาแนวโน้ม รูปแบบ และประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เข้าร่วม อันเป็นข้อมูลสะท้อนถึงประสิทธิภาพและความเหมาะสมของหลักสูตร

ผลการวิจัย

1. จากการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print สำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ชั้นที่ 1 วิจัยถึงความต้องการของผู้เรียน โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านพรพิมานและกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน คลองห้าตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ “Eco print” พบว่า ชุมชนบ้านพรพิมานตั้งอยู่ในการปกครองของอำเภอธัญบุรี ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแล ได้แก่ เทศบาลตำบลธัญบุรี ชุมชนหมู่บ้านพรพิมาน เป็นหมู่บ้าน

จัดสรร ในเขตชุมชนเมือง มีการดำเนินชีวิตวิถีคนเมือง ซึ่งในชุมชนมีการดูแลซึ่งกันและกัน ด้วยความร่วมมือจากทางปกครอง โดยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการนิติบุคคล รวมถึงส่วนราชการการต่าง ๆ ในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือดูแลพี่น้องประชาชนในชุมชน รวมถึงคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลซึ่งกันและกัน มีการทำกิจกรรมจิตอาสา ร่วมกันเป็นประจำ และกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชน เป็นกลุ่มผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ได้ก่อตั้งขึ้นจากการรวมตัวของผู้สนใจงานศิลปหัตถกรรมในชุมชน โดยส่วนใหญ่จะเป็นวัยกลางคนจนถึงวัยสูงอายุ และมีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ “Eco print” และมีความต้องการพัฒนาชุมชนด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพคนในชุมชน อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างทางเลือกในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและมีความต้องการในและต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ “Eco print” และพบว่าเด็กและเยาวชนยังขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน และคณะกรรมการกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมานมีความต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print ให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน

1.2 การออกแบบและจัดทำร่างหลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print สำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ตามแนวคิดของ Hilda Taba (1962) ในขั้นที่ 2-6 ได้แก่ (1) กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (2) การเลือกเนื้อหา (3) จัดลำดับเนื้อหา (4) เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ และ (5) จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ โดยจัดทำร่างหลักสูตรที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ (1) หลักการและเหตุผล (2) วัตถุประสงค์ (3) เนื้อหาสาระ (4) โครงสร้าง (5) กิจกรรม (6) สื่อ/วัสดุประกอบการฝึกอบรม และ (7) การวัดและประเมินผล

1.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ในภาพรวมของหลักสูตรมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหลักสูตรและผู้ใช้งาน และให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงคือ ด้านเนื้อหา ควรปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทันสมัย หรือประยุกต์วิธีการสอนให้น่าสนใจเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันอีกทั้งให้คำนึงถึงผู้ใช้งานหลักสูตรด้วย และควรมีการปรับสื่อประกอบการฝึกอบรมและวิธีการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับผู้ใช้งาน นอกจากนี้พบว่า ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม ควรตัดบางกิจกรรมออกไปเพื่อให้หลักสูตรสามารถใช้งานได้หลายบริบทและเหมาะสมกับระยะเวลาการฝึกอบรม เช่น กิจกรรมการปลูกต้นไม้ อาจจะไม่สามารถทำได้ในทุกพื้นที่ จึงควรมีแผนรองรับกิจกรรมดังกล่าว

1.4 ผลการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print สำหรับสำหรับเด็กและเยาวชนของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ความเป็นมาของหลักสูตรฝึกอบรม

ปัจจุบันการขยายตัวของความเป็นเมือง (Urbanization) ทั้งในระดับโลกและประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในหลายชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่ปริมณฑล เช่น ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่กำลังเผชิญกับปัญหาจราจร มลภาวะ ขยะ และพื้นที่สีเขียวลดลง ซึ่งหากขาดการวางแผนอย่างยั่งยืน อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

ชุมชนบ้านพรพิมานซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว เป็นชุมชนเมืองที่มีพลวัตและมีความพยายามในการจัดการตนเองผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน หนึ่งในผู้ประกอบการ OTOP ได้ส่งเสริมการสร้างอาชีพ สืบสานภูมิปัญญา และผลิตสินค้าท้องถิ่น เช่น ผ้ามัดย้อม กระเป๋าสาน และผลิตภัณฑ์จากการพิมพ์ผ้าด้วยสีธรรมชาติ (Eco Print) อย่างไรก็ตาม กลุ่มเยาวชนในพื้นที่ยังมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างจำกัด เนื่องจากขาดโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสร้างสรรค์

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม “การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco Print)” สำหรับเด็กและเยาวชน จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน เพื่อส่งเสริม การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาชุมชน ปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์ธรรมชาติ และเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน

หลักสูตรดังกล่าวไม่เพียงสนับสนุนศักยภาพของเยาวชนเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ สมาชิกกลุ่มงานประดิษฐ์ฯ เพิ่มคุณภาพและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และยกระดับ ภาพลักษณ์ของชุมชนในภาพรวม นับเป็นการส่งเสริมการพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างสมดุลทั้งในมิติของ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม

หลักสูตรการฝึกอบรม “การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco Print)” สำหรับเด็กและเยาวชน ถูกพัฒนาขึ้น จากแนวคิดที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ได้ทดลอง คิด และสร้างสรรค์ด้วยตนเอง รวมถึง เรียนรู้จากการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งล้วนเป็นทักษะสำคัญของศตวรรษที่ 21 โดยหลักสูตรมุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ด้านสิ่งแวดล้อม การรู้คุณค่าทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างทักษะอาชีพเบื้องต้นผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์และ การมีส่วนร่วมในชุมชน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้การประยุกต์ความรู้เรื่อง Eco Print กับบริบทในชีวิตประจำวัน และ พัฒนาบทบาทของตนเองในฐานะ “พลเมืองผู้มีส่วนร่วม” ที่สามารถส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ขับเคลื่อน เศรษฐกิจชุมชน และสร้างคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของชุมชนเมืองที่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ และธรรมชาติ กระบวนการเรียนรู้จึงออกแบบให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับธรรมชาติรอบตัวอย่างใกล้ชิด ผ่านกิจกรรมที่ เชื่อมโยงกับชีวิตจริง

หลักสูตรนี้ยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้ 3 แนว ได้แก่

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Jean Piaget ออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับพัฒนาการทาง ความคิดของเด็กวัย 10–15 ปี โดยเน้นการสังเกต ทดลอง และประเมินผล
2. การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการทำงานจริงทุก ขั้นตอนของกระบวนการ Eco Print
3. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ส่งเสริมการทำงานกลุ่ม การแบ่งปันประสบการณ์ และการพัฒนาความสัมพันธ์เชิงบวกกับเพื่อนร่วมกิจกรรม

แนวทางดังกล่าวไม่เพียงพัฒนาทักษะด้านศิลปะและอาชีพเท่านั้น แต่ยังหล่อหลอมผู้เรียนให้เติบโตเป็น พลเมืองที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม

การฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco Print) สำหรับเด็กและเยาวชน ช่วยส่งเสริมทักษะชีวิต และความคิดสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการวางแผน แก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังพัฒนา เยาวชนให้มีบทบาทในการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และสร้าง ความภาคภูมิใจในชุมชน พร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจากการใช้วัสดุธรรมชาติ อย่างรู้คุณค่า อีกทั้งยังช่วยให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และเตรียมความพร้อมสู่ การเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในอนาคต

เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม

หลักสูตรการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) สำหรับเด็กและเยาวชน มีเนื้อหาสาระ ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวพืชพื้นถิ่นที่ให้สี สำหรับการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
2. ความเป็นมาและความสำคัญของการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
3. การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
4. การเตรียมวัสดุและการวางองค์ประกอบของการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)

5. การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) ด้วยวิธีการทาบ

โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม

โครงสร้างของหลักสูตรโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับหลักการของหลักสูตร สำหรับเนื้อหาสาระของหลักสูตร มีทั้งหมด 5 เรื่อง 5 แผนการเรียนรู้ และมีระยะเวลาเรียน 1 วันหรือ 7 ชั่วโมง ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับพืชพื้นถิ่นที่ให้สี สำหรับการทำให้ผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
  - 1.1 กิจกรรมแบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติการ “เรียนรู้สีส้นจากธรรมชาติ”
  - 1.2 ความรู้เกี่ยวกับสีธรรมชาติ
2. ความเป็นมาและความสำคัญของการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
  - 2.1 หลักการของการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
  - 2.2 ความสำคัญของการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
3. การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
  - 3.1 เทคนิคการพิมพ์ผ้าจากสีธรรมชาติด้วยเทคนิคการมัดและม้วน
  - 3.2 เทคนิคการพิมพ์ผ้าจากสีธรรมชาติด้วยเทคนิคการด้วยการกดใบไม้หรือทาบใบไม้
4. การเตรียมวัสดุและการวางองค์ประกอบของการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
  - 4.1 เทคนิคการเตรียมวัสดุสำหรับการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
  - 4.2 เทคนิคการวางองค์ประกอบของการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
  - 4.3 กิจกรรมฝึกปฏิบัติ “สร้างสรรค์ลวดลายจากธรรมชาติ”
5. การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) ด้วยวิธีการทาบ
  - 5.1 การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ของการพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) ด้วยเทคนิค “การทาบ”
  - 5.2 สาธิตการพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) ด้วยเทคนิค “การทาบ”
  - 5.3 กิจกรรมฝึกปฏิบัติ การพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) ด้วยเทคนิค “การทาบ”

กิจกรรมการฝึกอบรม

หลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) ใช้รูปแบบการฝึกอบรมแบบเวิร์กช็อป (Workshop) การฝึกอบรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การระดมความคิด การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีมช่วยเสริมสร้างทักษะและความเข้าใจในเนื้อหา ผสมผสานกับแนวทางการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) โดยใช้ 2 แนวคิดเป็นฐาน และปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่เน้นกระบวนการฝึกปฏิบัติ และการจัดกิจกรรมในแต่ละแผนการฝึกอบรมเน้นให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยกำหนดขั้นตอนการสอนไว้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

สื่อประกอบการฝึกอบรม

สื่อและอุปกรณ์หลักที่ใช้ในการฝึกอบรม

1. ป้ายองค์ความรู้
2. แผ่นพับองค์ความรู้
3. วัสดุธรรมชาติ เช่น ใบไม้ เปลือกไม้ แก่นไม้ เป็นต้น
4. อุปกรณ์สำหรับการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print)
5. อุปกรณ์สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับสีธรรมชาติจากพืช
6. ชุดเครื่องเสียงที่สามารถพกพาได้ง่าย

7. วัสดุการฝึกอบรมอื่น ๆ เช่น ปากกา กระดาษ

การวัดและประเมินผล

ในการฝึกอบรมของหลักสูตรการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) สำหรับเด็กและเยาวชนมีวิธีการประเมินผลดังนี้

1. การประเมินผลก่อนการฝึกอบรม ใช้การถาม-ตอบ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสีธรรมชาติจากพืชและการพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) ความคาดหวัง และเป้าหมายของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้แก่ สิ่งที่ยากเรียนรู้จากหลักสูตรนี้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

2. การประเมินผลระหว่างการฝึกอบรม ใช้แบบสังเกต การถาม-ตอบ การนำเสนอและการสะท้อนความคิด และแบบประเมินผลงาน

3. การประเมินผลหลังการฝึกอบรม สามารถแบ่งได้ตามประเด็นการประเมิน ได้แก่ ประเมินผลงาน ความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด พฤติกรรม จากการถาม-ตอบ และการสังเกต และการประเมินความพึงพอใจ เป็นการประเมินความพึงพอใจต่อภาพรวมหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

2. จากผลการทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print สำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งตามแนวคิดของ Hilda Taba (1962) ในขั้นที่ 7 การประเมินผล เป็นการศึกษาค้นคว้าทดลองใช้หลักสูตร พบว่า

2.1 ผลด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ จากการฝึกปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และการสังเกตระหว่างการดำเนินกิจกรรมเด็กและเยาวชนสามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองภายใต้การแนะนำเบื้องต้น แสดงความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบลวดลายจากใบไม้หรือดอกไม้ และใช้เวลาในการทำงานอย่างตั้งใจ แต่มีบางครั้งที่พบว่ามีความเบื่อหน่ายหรือขาดสมาธิบ้าง ซึ่งพบในเด็กที่อายุ 10-12 ปี แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลุ่มดังกล่าวก็มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ และสามารถตอบคำถามวิทยากรได้ถูกต้อง นอกจากนี้ผู้เข้าอบรมทุกคนสามารถทำชิ้นงาน “ผ้า Eco print” ได้สำเร็จตามขั้นตอนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และสนใจนำกลับไปแสดงต่อครอบครัว และการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีการเรียนรู้เรื่องการทำงานร่วมกัน การรอคอย และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จากการสนทนากลุ่มและการสังเกต พบว่า เด็กและเยาวชนมีความสุขในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ และได้ทำความรู้จักกับเพื่อนกลุ่มใหม่ภายในชุมชน อีกทั้งได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ใหญ่ในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างการทำกิจกรรม

2.2 ผลด้านทักษะและความรู้ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ก่อนเข้ารับการฝึกอบรมไม่เคยมีประสบการณ์และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco print) แต่หลังการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้เข้ารับการฝึกอบรมในช่วงอายุระหว่าง 13-15 ปี สามารถแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด “Eco Print” ได้ โดยสามารถอธิบายที่มาของสีธรรมชาติ กระบวนการเตรียมผ้า การจัดเรียงพืชพรรณบนผืนผ้า และขั้นตอนการพิมพ์ลายเบื้องต้นได้ด้วยความรู้ความเข้าใจและเด็กที่มีช่วงอายุ 10-12 ปี ยังไม่สามารถอธิบายขั้นตอนได้ครบถ้วน แต่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด “Eco Print” เบื้องต้นได้ นอกจากนี้ผลงานที่ผลิตได้มีความหลากหลาย และหลายคนสามารถอธิบายแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลาย

2.3 ผลด้านเจตคติและคุณลักษณะส่วนบุคคล เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมอบรมแสดงออกอย่างชัดเจนถึงความภาคภูมิใจเมื่อสามารถสร้างสรรค์ผลงานผ้าพิมพ์ Eco print ได้ด้วยตนเอง บางคนแสดงความประทับใจในผลงานของตนเองด้วยการอธิบายแรงบันดาลใจในการเลือกใบไม้และออกแบบลวดลาย อีกทั้งมีผู้เข้าอบรมหลายรายถ่ายภาพร่วมกับผลงาน และต้องการนำผลงานกลับไปอวดให้ครอบครัวและเพื่อน ๆ ได้ชม ซึ่งสื่อให้เห็นว่าการพัฒนาทางด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้ พบว่า ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ มีความตระหนักและเจตคติด้านสิ่งแวดล้อม เช่น “ไม่เคยรู้ว่า

ใบไม้ให้สีแล้วเอามาพิมพ์ลงผ้าได้” “ดีที่ไม่ต้องใช้สารเคมี” สะท้อนการเปลี่ยนแปลงในด้านการตอบสนองทางอารมณ์และการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม

2.4 ข้อเสนอแนะจากผู้ใช้หลักสูตร คือ คณะกรรมการกลุ่มงานประดิษฐ์ฯ เห็นว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน มีกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและภูมิปัญญาชุมชน มีโครงสร้างชัดเจนสามารถนำไปขยายผลและประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมอบรมเยาวชนในโอกาสอื่น ๆ ได้ อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มระยะเวลาการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มเติมกิจกรรม “เล่าเรื่องผลงานตนเอง” และ “นิทรรศการย่อย” เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้สะท้อนความภาคภูมิใจ และอาจจะมีการปรับปรุงอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการทำ Eco Print เพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า หากมีอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ เช่น ชุดลำโพงเคลื่อนที่พร้อมไมค์ลอยที่สามารถพกพาได้ ก็จะช่วยให้การสอนสะดวกมากยิ่งขึ้น และผู้ใช้หลักสูตรให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ควรแผนการจัดกระบวนการนันทนาการ เพื่อให้ผู้ใช้งานได้นำไปใช้งานในการละลายพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

การอภิปรายผล

การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม “การทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print” สำหรับเด็กและเยาวชนของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print สำหรับเด็กและเยาวชนของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ตามแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและองค์ประกอบหลักสูตรของ Hilda Taba (1962) จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านพรพิมานมีศักยภาพในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะในกลุ่มงานประดิษฐ์ที่มีความเข้มแข็งและมีเป้าหมายชัดเจนในการสร้างอาชีพ ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม เด็กและเยาวชนในชุมชนยังมีบทบาทจำกัดในการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมชุมชน ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่ตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว โดยการออกแบบหลักสูตรใช้แนวคิดของ Hilda Taba ที่เน้นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การกำหนดหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและอุปกรณ์ประกอบการฝึกอบรม รวมถึงการวัดและประเมินผล โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นครอบคลุมจำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ ภายในระยะเวลา 1 วัน มีกิจกรรมฝึกอบรมในรูปแบบเวิร์กช็อปที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และการทำงานร่วมกันของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สามารถนำไปใช้ได้จริงในหลายบริบท พร้อมข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงเนื้อหาบางส่วนให้ทันสมัยและดึงดูดเยาวชนมากขึ้น รวมถึงพัฒนาสื่อและกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัย โดยผลการพัฒนาหลักสูตรที่เกิดขึ้น มาจากการใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Hilda Taba ที่เริ่มจากการศึกษาความต้องการของชุมชนก่อนพัฒนาเนื้อหา ทำให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทจริง ทั้งด้านทรัพยากรชุมชน วัฒนธรรม และกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ Taba ที่ว่า “หลักสูตรที่ดีควรสร้างจากฐานรากของผู้เรียนและชุมชน” นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับแนวคิดของ ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2566) ที่เสนอว่า การพัฒนาหลักสูตรสำหรับชุมชนต้องเน้นความยืดหยุ่นและการมีส่วนร่วม เพื่อความยั่งยืนและเป็นเจ้าของร่วมของชุมชน และสอดคล้องกับแนวคิดของการกรมการพัฒนาชุมชน (2564) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนบนฐานของ “ทุนชุมชน” ซึ่งรวมถึงทุนมนุษย์ ทุนวัฒนธรรม และทุนสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรปรีณัน เขมากรณ์ และอภิชาติ เสนอนันท์ (2566) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมาย 4) โครงสร้างเวลาเรียน 5) แผนการจัดการเรียนรู้ 6) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 7) การวัดผลและประเมินผล และมีการจัดทำแผนการเรียนรู้รายชั่วโมง มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะอาชีพของตนเองตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

2. การทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print สำหรับสำหรับเด็กและเยาวชน ของกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมาน ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

จากการทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ (Eco Print) กับกลุ่มเยาวชนในชุมชนบ้านพรพิมาน พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดี แสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมและมีความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง (Experiential Learning) ของ Kolb (1984) ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นทั้งด้านสังคม อารมณ์ และสติปัญญา ในด้านความรู้ พบว่ากลุ่มเยาวชนช่วงอายุ 13–15 ปี สามารถเข้าใจแนวคิดและขั้นตอนของการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติได้อย่างถูกต้องและชัดเจน สะท้อนถึงพัฒนาการทางสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ตามแนวคิดของ Piaget (อ้างใน ศศิประภา ธิมา และคณะ, 2562) ที่กล่าวว่า ช่วงอายุนี้อยู่ในระบอบการคิดเชิงรูปธรรมถึงนามธรรม (concrete operational to formal operational stage) ทำให้สามารถเชื่อมโยงเหตุผลและถ่ายทอดความเข้าใจได้ดูลำดับกลุ่มอายุ 10–12 ปี แม้จะมีข้อจำกัดด้านสมาธิและการอธิบายเชิงลึก แต่ก็สามารถแสดงความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้สีธรรมชาติและเทคนิคการพิมพ์ผ้าได้อย่างน่าพอใจ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาได้หากได้รับการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและมีการกระตุ้นผ่านการเรียนรู้แบบ Active Learning (หน่วยศึกษานิเทศก์ สพฐ., ม.ม.ป.) นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนเองสร้างขึ้น สนใจนำผลงานกลับไปแสดงต่อครอบครัว และเกิดความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลสะท้อนของการเรียนรู้ที่มีความหมายที่ไม่เพียงมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ แต่ยังเสริมสร้างคุณลักษณะทางอารมณ์และสังคมในทางบวก (Rodriguez & White, 2023)

ในส่วนคณะกรรมการกลุ่มงานประดิษฐ์บ้านพรพิมานได้แสดงความพึงพอใจต่อหลักสูตร โดยเห็นว่ามีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและสามารถขยายผลการใช้ในกิจกรรมอบรมเยาวชนในโอกาสต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ Taba (1962) ที่เน้นการพัฒนาหลักสูตรจากความต้องการของผู้เรียนและชุมชนเป็นพื้นฐาน รวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งคณะกรรมการได้เสนอแนะเพิ่มเติมให้ปรับระยะเวลาในการอบรมให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนผลงานของตนเองอย่างลึกซึ้ง และปรับปรุงอุปกรณ์การฝึกอบรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาหลักสูตรในระยะถัดไป โดยแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง (ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2566)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้

1.1 การนำหลักสูตรไปใช้ในชุมชน หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล ตำบล หรือศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ควรนำหลักสูตรนี้ไปจัดกิจกรรมฝึกอบรมให้กับเยาวชนในชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 โรงเรียนในพื้นที่หรือสถานศึกษาที่จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาศิลปะ วิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม สามารถนำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือจัดในรูปแบบค่ายศิลปะ และสิ่งแวดล้อมสำหรับเยาวชน

1.3 กลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น กลุ่ม OTOP หรือกลุ่มแม่บ้าน สามารถใช้หลักสูตรนี้ในการฝึกอบรมเยาวชนในฐานะ “ผู้สืบทอดภูมิปัญญา” และพัฒนาต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เช่น ผ้า Eco Print ของขวัญ ของที่ระลึก เป็นต้น

1.4 การขยายผลในบริบทอื่น หลักสูตรนี้สามารถประยุกต์ใช้กับชุมชนเมืองหรือกึ่งเมืองอื่นที่มีบริบทคล้ายกัน โดยปรับกิจกรรมบางส่วน เช่น วัสดุพืชท้องถิ่นหรือวิธีการสอนให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

1.5 การสนับสนุนโดยภาคีเครือข่าย เสนอให้มีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานด้านการศึกษาของระบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หรือหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อบูรณาการเนื้อหาให้ครอบคลุมด้านความยั่งยืน

1.6 ผู้ใช้หลักสูตรควรมีความเชี่ยวชาญและมืองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ Eco print และควรได้รับการพัฒนาทักษะด้านการถ่ายทอดและการพูดในที่ชุมชนเพิ่มเติม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพ ควรมีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้วยเครื่องมือเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ เช่น แบบทดสอบก่อนและหลังฝึกอบรม เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงสถิติควบคู่กับข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.2 การเปรียบเทียบผลในกลุ่มเป้าหมายต่างวัย ศึกษาผลของหลักสูตรในกลุ่มเป้าหมายที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน เช่น เด็กอายุ 8-10 ปี กับกลุ่มเยาวชนช่วงมัธยมปลาย เพื่อปรับแนวทางการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อเสนอรูปแบบหรือแนวทางการบูรณาการหลักสูตรลักษณะนี้ในระดับนโยบายของสถานศึกษา หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

2.4 ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามการนำความรู้ไปใช้จริงของผู้เข้าร่วมอบรมในระยะ 3-6 เดือนหลังการอบรม เพื่อประเมินความคงทนของผลการเรียนรู้และผลกระทบต่อชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2564). *ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2566-2570*. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2562). *รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปี 2562*. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2563). การพัฒนาหลักสูตร “รักษ์ป่าบ้าน” เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในสถานศึกษาจังหวัดน่าน โดยเครือข่ายความร่วมมือของชุมชน. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 10(2), 45-62.
- ชญาภัทร์ สมกระโทก. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยประยุกต์แนวความคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้าง [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]*.

จิรวัดน์ ภูงาม, สุคนธ์ สีบุญเรือง, & ญัฐพงศ์ สายโท. (2566). *รายงานสถานการณ์ความเป็นเมืองและผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- ธิดากุล บุญรักษา, & พรพรรณ โปธิสุวรรณ. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวชนมัธยมศึกษาท้องถิ่นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านคลองคาง จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 11(1), 69–84.
- ปณิสรา ตะนุงคผล. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยเรียนของนักเรียนโรงเรียนนางวัชรารัฐรังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- ปรีดา คงแป้น. (2564). การพัฒนาชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. *วารสารพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 9(3), 201–215.
- พรปรีณัน เขมากรณ์, & อภิชาติ เถนะนันท์. (2566). การพัฒนาหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์ศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(7), 224–235.
- พระปลัดภูมิพัฒน์ พิมพ์อักษร. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์].
- ฟาติละ แซะเฮง. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพอิสระ เรื่อง การออกแบบและตัดเย็บกระเป๋าผ้า สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส ศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาไม้แก่น [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ].
- บุศรา สุทธิวงศ์. (ม.ม.ป.). *คู่มือการปฏิบัติงาน การจัดฝึกอบรม โครงการความร่วมมือกับหน่วยงาน (In-house Training)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มารุต พิมพ์ผล. (2567). *การวิจัยและพัฒนาเพื่อการพัฒนาหลักสูตร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). http://www.curriculumandlearning.com/upload/Books/การวิจัยและพัฒนาเพื่อการพัฒนาหลักสูตร%202567_1704154007.pdf
- วลิตา อุ่นเรือน. (2564). การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลสำหรับผู้เรียน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิษฐ์*, 8(2), 124–136.
- วิทยา ขนชัยภูมิ, & มาเรียม นิลพันธุ์. (2565). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม. *Journal of Institute of Trainer Monk Development*, 5(3), 170–181.
- ศจีประภา ธิมา, บังอร เสรีรัตน์, & อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด. (2562). การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์เพื่อพัฒนาความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 9(1), 204–211.
- ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์, จุฬาวดี มีวันคำชาธิณัฐ วุฒิเบญจรัตน์, อุษณีย์ ศรีสารคาม, & ลภัสรดา อุเจริญ. (2566). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 12(2), 1–16.
- ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์, วิรัตน์ แสงทองคำ, & สุภาพร โกมารกุล ณ นคร. (2566). *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามบริบทชุมชน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ม.ป.). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)*. http://academic.obec.go.th/images/document/1603180137_d_1.pdf
- อมรา พงศาพิชญ์. (2564). การพัฒนาทักษะอาชีพเยาวชนในบริบทสังคมเมือง: กรณีศึกษาชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 47(1), 33–52.

- เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์, & พิชชา ถนอมเสียง. (2566). การพัฒนาหลักสูตรผ้าทอกี่คำ บ้านน้ำหลง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 43(4), 52–64.
- กุลสตรี โชติวิวัฒน์. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การจัดสวนถาดแบบชั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี].
- วงศ์ธวัช อุดมกัน. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานสำหรับผู้นำ สภานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- Barnard, L. (2024). Eco Print: From botanicals to fashion. *Journal of Sustainable Textile Design*, 8(2), 78–94.
- Fletcher, K. (2023). *Sustainable fashion and textiles: Design journeys* (3rd ed.). Routledge.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.
- Papalia, D. E., Feldman, R. D., & Martorell, G. (2011). *Experience human development* (12th ed.). McGraw-Hill.
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). *Framework for 21st century learning*. <http://www.battelleforkids.org/networks/p21>
- Rodriguez, S., & White, P. (2023). Youth empowerment through creative craft education in urban communities. *Journal of Community Development*, 54(4), 412–428.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. Harcourt Brace & World.